СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Число 87. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 14. квітня, 1924. VOL. XXXII. No. 87. Jersey City, N. J. Monday, April 14, 1924. THREE CENTS

Япан протестує проти американського іміграційного проєкту.

ВАШИНГТОН, 11. квітня. — Американський департамент стейту дістав від японського уряду формальну ноту про іміграційний проєкт, над яким тепер радить конгрес.

Нота протестує проти сього проєкту, бо він стоїть на становищи, що Японці є недостойні мати право іміграції до Злучених Держав.

Американський секретар стейту Гюз остерігав уже конгресменів перед новим іміграційним проектом з того згляду, але конгресмени на се не звертали уваги. Нота японського уряду викликала тепер серед конгресу велику бурю. Одні протестують проти японської ноти, другі признають її рацію.

КУЛИДЖ ОСТЕРІГАЄ СЕНАТ.

ВАШИНГТОН, 11. квітня. — Президент Кулидж вислав до сенату конгресу осторогу, щоби він поступав у своїх виступах після закона. Президент звертається спеціяльно проти того, що сенат наймає собі до ведення своїх слідств приватних людий зпоза сенату, до чого він не має права, а тим більше противиться рішенню, що один такий дослідник мавби бути платений з приватних фондів одного сенатора.

Демократичні сенатори видали зараз протест проти сьої остороги Кулиджа, закидаючи йому, що він хоче тим здержати слідство проти своїх приятелів.

ЩЕ ОДИН УРЯДОВИЙ ПРОТЕСТ.

ВАШИНГТОН, 11. квітня. — Секретар (міністер) скарбу Мелон вислав до сенату листа, в якому протестує проти сього, що сенат установив до ведення слідства над бюром нутрішних приходів приватну особу та казав сенаторови заплатити кошта його удержання з приватних своїх фондів.

Мелон каже, що таке поступованне се приватна інквізиція.

НЕ ДАЮТЬ СЕНАТОРАМ ВЕСТИ СЛІДСТВА ПРОТИ МІНІСТРА.

ВАШИНГТОН КОР ТГАВЗ, Огайо, 11. квітня. — Сюди приїхали сенатори Брукгарт і Гвілер, члени сенатового комітету, що розслідже діяльність бувшого міністра судівництва Догерті, щоби вглянути в банкові книжки та переконатися, чи правдиві закиди, пороблені бувшому міністрови Догерті панею Джес Смит. Урядники банку, межи котрими є брат бувшого міністра, не дали сенаторам подивитися на банкові книжки.

СЛІДСТВО НАД СЕНАТОРОМ ГВІЛЕРОМ.

ВАШИНГТОН, 11. квітня. — Комітет сенату, що розслідже закиди сенатора Гвілера, що слідство федерального суду в Монтані проти нього є лишень пімстою департаменту судівництва проти нього за його досліди над департаментом, покликав уже на зізнання 6 свідків. Межи свідками є два конгресмени та спільники адвокатської канцелярії Гвілера.

БОРОТЬБА ЗА БОНУС.

ВАШИНГТОН, 11. квітня. — Фінансовий комітет збирається предложити завтра сенатови проект бонусового закона. Демократичні сенатори зате думають предложити палаті законопроект, після котрого ветерани малиби право вибирати собі межи обезпеченем та готівкою.

СЕНЗАЦІЙНІ РЕВЕЛЯЦІЇ ҐАЗЕТЯРА ПРО УПАДОК ТРОЦЬКОГО.

НЮ ЙОРК, 11. квітня. — Сими днями приїхав сюди з Москви Ричард Ітон ,російський кореспондент лондонської газети „Дейлі Мейл" та паризької „Матен" та помістив у нюйорській газеті „Ворлд" сензаційні роскриття про причини політичного упадку большевицького провідника Льва Троцького.

Після слів сього ґазетяра, Троцький, большевицький міністер війни, упав не через політичні суперечки з другими большевицькими провідниками, а просто через свою любов до одної женщини. Женщина називається Анна Михайловна Наумов і має всего 19 літ (Троцькому буде коло пятьдесятки). Для неї мав він покидти роботу в партії, уряді, занедбувати найважнійші державні справи, а наконець, щоби добути собі її любов та упевнитися щодо неї, він мав навіть піти на так далекі уступки супроти Наумової, котра є завзятою монархісткою, що післав до Парижа, до великого князя Миколи Романова довіреного післанця, щоби зробити з Миколою заговір на привернення царського роду Романових у Росії під тим одним услівем, що новий цар запевнить Троцькому та його коханці право свобідного побуту в Росії.

Ціла афера, після слів Ітона, малаби бути одна вязанка шпіонажі та протишпіонажі. Троцький мав уживати военних шпіонів, щоби вони слідили за його коханкою, чи вона його не зраджує. Політичне шпіонське бюро слідило за Троцьким. Троцький знова через своїх военних шпіонів слідив за шпіонами Дзержинського. Остаточно Троцького шпіони далися перешпіонити шпигам Дзержинського і Наумову арештовано в Москві, а Троцький утік з Москви, щоби організувати повстанне кавказьких козаків проти большевицького уряду. Мав він однак перечислитися в своїй популярности. Козаки не дописали і Троцький попав у большевицькі руки. Большевицький уряд мав його задержати в тюрмі, але боїться його судити або й оголошувати публично про його зраду. Місто сього большевицькі провідники один за другим пятнує Троцького на зборах і в газетах за його зраду комунізму, щоби в той спосіб поволи підорвати довіре комуністичних рядів до нього.

ВІДТИНАЮТЬ КАЛІФОРНІЮ.

ДЕНВЕР, Колорадо, 11. квітня. — Губернатор стейту Колорадо видав проклямацію, на основі котрої забороняється привозити до стейту стейту всякі рільничі продукти зі стейту Каліфорнії, де має панувати писково-ратична зараза.

ПІЙМАЛИ ЗЛОЧИНЦІВ НА ПОВНІМ МОРЮ.

МИНІОЛА, Лонг Айленд, 10. квітня. — Корабель прибережної сторожі Семиновл арештував на повнім морю недалеко від Монток Пойнту лодку з чотирома людьми, котрих поліція підозріває за участь в нападі на Національний Банк в Болтиморе. Поліція каже, що сі люди зрабували були тоді коло 8,000 долярів, а їхали вони лодкою на повний океан, щоби добитися до фльоти пачкарів горівки, щоби так дістатися до Европи.

НАЙСТАРША БУДІВЛЯ НА СВІТІ.

Місія вислана пенсилвенійським університетом до Халдеї, відкрила в Узі, святиню, що мала би бути збудована 6.000 літ перед Христом. Колиб ця вістка показалася незаперечною, то цей памятник був би найстарший з усіх досі знаних.

ЛОРД КОРЗОН НА МАНДРІВЦІ.

Майже всі великі державники виявляють певну нехіть і погорду для свого звання. З цею нехіттю йде в парі запал до якогось иншого зайняття або спорту. Цісар Рудольф був знаменитий годинникар, а Людвик XV. великий бабій. І сьогоднішні державні мужі попри властиве зайняття мають іще друге. Згадати Масарика (працював і працює на науковому полі(, лорда Кру (визначний ґуманіст), Лойд Джордж (мистець у ґолфі) і лорда Біркенгеда (білярдовий чемпіон). Позаду них не остає лорд Корзон — як мандрівник і письменник (описи подорожий). В Лондоні вийшли його „Оповідання з подорожі". Лорд Корзон волить говорити про себе, бо вірить, що то цікава тема. Політика є для Корзона нестерпна, а найбільше радости дало йому ґеоґрафічне товариство, коли нагородило його медалю. Лорд Корзон є Англієць, тому подорожує як Англієць. Від Середземного моря до Японії, пустинями Афганістана, нетрями (джунглями) Індій він усюди остав типовим Англійцем, коректним джентелменом у „гом-ступ" одінню, в шапці з люлькою в зубах і фраком у валізі. Між порадами, які лорд Корзон дає своїм селянам, є пригадка, щоби ніколи не забули (навіть як ішли би на Північний бігун, або до Тімбукту) забрати з собою порох, цей „засіб пошани". Між анекдотами, які помістив у цій книзі, є цікава ця, в котрій оповідає про свій побут на дворі афганістанського еміра, широко звісного тирана, Абдур-Рамана хана в Кобулі. Він одинокий заімпонував лордови Керзонови. Афганістанський емір виявляв велику погорду для демократії й чванився вбивством 12,000 люда. Оригінальні деякі присуди еміра. Присудивши одного невинного, сказав: „Буде на другий раз". Свого танцюриста йменував ґенералом. Колиж йому чимсь провинився, велів йому танцювати в ґенеральському мундурі.

ЗАПЕРЕЧУЮТЬ ВІСТКУ ПРО НОМІНАЦІЮ ЕПИСКОПА.

ВАШИНГТОН, Д. К., 11-го квітня. — В тутешній репрезентації апостольської столиці заперечують вістку про іменовання епископа для грецько-католицької дієцезії в Злучених Державах.

ЗАПЛАТИВ ПІВТРЕТЯ ДОЛЯРА ЗА 60-ЦЕНТОВУ РОБОТУ.

До одного суду в Ню Йорку прийшов іміґрант Тома Фестіна зі зажаленнем проти властителя голярні. Росповідав позовник, що він побачив у вікні голярні напись: Стриження 60 центів, і він увийшов до голярні та, показавши на напись, сів на крісло. Коли встав з крісла, голяр предложив йому рахунок на 2 доляри 50 центів. Фестіна заплатив, але пішов з голярні просто до суду.

Покликаний голяр виправдувався, що він не лишень остриг Фестину, але вимив йому волося олієм, підсмалив його, намасував лице й голову, та оголив. За все він і порахував собі після своєї тарифи.

Фестина сказав на се: „Але я не просив його о нічо подібного."

Суддя видав вирок: „Пане голяр, зверніть зараз 1 доляра 90 центів, як не хочете дістатися до вязниці."

Голяр вернув гроші.

5,000,000 НОВИХ АВТОМОБІЛІВ.

При кінці минулого року було в Злучених Державах 14 міліонів автомобілів і стільки телефонів.

Тепер, кажуть, протягом сього року американські фабрики вироблять 5 міліонів нових автомобілів, отже буде-б разом 19 міліонів. Число телефонів теж росте і може дорівнає числу автомобілів.

ДОВГОТА ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ.

Виглядає, що людське життя в цілому світі прогресивно продовжилося. Так в Англії від 1838 р. до 1854 р. людське життя пересічно тривало 41 літ. У слідуючому періоді від 1910 до 1922 р. воно досягнуло 53 роки. В Швайцарії, де людське життя тривало перед сто роками 41 літ, це число перед 10 літами дозвело 55 літ. Край, де пересічне число літ людського життя найбільше, це Зеляндія з 59 літами, Голяндія з 51 літ. Англія з 48 літами і Франція з 45 літ. Найкоротше жиють люде в Індіях; довжина людського життя не переступає 22 роки.

КАВА ПОДОРОЖІЄ.

Кава подорожіє в Америці іззa зменьшення продукції в Бразилії.

ВИКОРИСТОВУВАННЯ ПРИПЛИВУ І ВІДПЛИВУ У ФРАНЦІЇ.

Досі богато дискутували й говорили вчені, як би то можна використати природну силу припливу й відпливу. У Франції хочуть тепер практично взятися за цю спробу. В департаменті Фіністере побудують (після одобрення в парляменті) фабрику для цієї цілі. Коли це підприємство буде попл атне, побудують більше таких фабрик. „Екцельзіор" пише, як робітню такого підприємства побудується на насипі довгому 150 метрів. Мати-ме така фабрика чотири ґрупи турбін. Половина їх працюватиме для припливу, половина для відпливу. Турбіни мати-муть 75 до 1200 кінської сили. Така робітня буде получена з електричною централею на ріці. Вона мати-ме обовязок управильнювати неоднакову енерґію першої централі. Такі дві злучені централі, по приблизним обчисленням, давали би 1600—3200 кінських сил при продукції 11 міліонів кільоватів годин. Тим способом річно заощаджено би 16,500 тон угля.

ШКІЛЬНИЦТВО У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

На Карловім університеті в Празі вписалося 7348 слухачів; з цього 2,829 правників, 2,116 медиків, 1,376 фільозофів, 986 природників і 401 богословів. На німецький університет у Празі вписалося 3,777 слухачів, отже майже дві третини меньше як на чеський. Крім цього є в Празі ціла низка високих шкіл. Є Український Університет, Російський правничий факультет, Чеська й Німецька технічна висока школа, висока торговельна академія, державна музична й драматична консерваторія, малярська й різбарська академія, а тепер має еться оснувати висока журналістична школа.

ТЕЛЕҐРАМИ НА ВЛАСНОМУ РУКОПИСІ,

рисунках і т. д. можна посилати на лінії Париж-Ліон і Париж-Штрасбурґ і назад. Телеавтоґрами ці переносяться окремим телеграфічним апаратом. Апарат цей винайшов французький інжинір Едвард Белен.

Аліянтська комісія „воєнних відшкодовань" приняла плян Доса.

ПАРИЖ, 11. квітня. — Репараційна комісія (аліянтська комісія военних відшкодовань) приняла сьогодня офіціяльно плян комісії знавців під проводом Доса про розвязку німецького фінансового питання.

Комісія рівночасно поручила правительствам інтересованих держав щоби приняли сей плян.

ФРАНЦУСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВДОВОЛЕНЕ З ПЛЯНУ ДОСА.

ПАРИЖ, 11. квітня. — В поінформованих кругах запевняють, що французьке правительство вдоволене звідомленнем і пляном комісії Доса.

Воно знало про всі подрібиці пляну і заздалегідь згодилось було на нього. Французький член комісії знавців Парманді інформував постійно голову репараційної комісії Барту про хід наради і постанов у комісії Доса, а сей давав звіт премірови Пуанкаре. Так французьке правительство знало все і звідомленне не було для нього несподіванкою.

НІМЕЦЬКА ФЕДЕРАЛЬНА НАРАДА У СПРАВІ ПЛЯНУ ДОСА.

БЕРЛІН, 11. квітня. — Центральне федеральне правительство скликало на понеділок всіх премієрів стейтів (складових держав) Німеччини на нараду у справі пляну комісії Доса.

Кажуть, що ся федеральна конференція премієрів приймe плян Доса.

АНГЛІЙСЬКІ ВЛАСНИКИ КОРАБЛІВ ПОЗБАВЛЯЮТЬ РОБОТИ 100,000 ДОКОВИХ РОБІТНИКІВ.

ЛОНДОН, 11. квітня. — Британські власники кораблів проголосили нині загальний лакавт проти докових робітників.

Сей лакавт обіймає 100,000 робітників у цілій Англії.

ПОСОБІЯ!

ЛОНДОН, 11. квітня. — На конференції з російською совєтською делеґацією премієр Мекданелд виступить проти большевицької пропаґанди в Англії.

Як кажуть, Меданелд зверне увагу делеґації, що „комінтерн" посилає ПОСОБІЯ англійським комуністам на пропаґанду. Хотяй вони тут не мають гроший, а видають КОШТОВНІ ҐАЗЕТИ і купують ДОРОГІ ДОМИ для своїх осідків. А звісно, що „комінтерн" дістає гроші від советського уряду і з ним спільно працює.

РУМУНСЬКИЙ КОРОЛЬ В ПАРИЖІ.

ПАРИЖ, 11. квітня. — Сюди приїхав у гостину румунський король Фердинанд з жінкою Марією.

„ОБОРОННИЙ" СОЮЗ МІЖ ФРАНЦІЄЮ І РУМУНІЄЮ.

ПАРИЖ, 11. квітня. — З нагоди офіціяльної гостинни румунської королівської пари в Парижі відбулась у французькому міністерстві закордонних справ нарада у справі заключення „оборонного" договору між Францією і Румунією, на спосіб французько-чеського договору, який тут недавно підписано з нагоди офіціяльної гостини президента Чехо-Словаччини д-ра Томи Ґ. Масарика.

В нараді взяв участь французький премієр Пуанкаре і румунський міністер закордонних справ Дука.

В сьому договорі Франція має дати Румунії запоруку оборони, але що ся оборона проти Росії, то се справа не популярна у Франції, бо Французи не хотіли-б жадної умов исвоєї державы проти Росії.

З уваги на сей настрій заключенне договору припізниться, а тимчасом преса має переконати публику, що „оборонний" союз проти Росії не є умовою проти Росії.

ШВАҐЕР ТРОЦЬКОГО КАПІТАЛІСТОМ.

ПАРИЖ, 11. квітня. — Шваґір большевицького комісаря Леона Троцького, Авраам Ґіватовський, живе тут і займається спекуляцією і торговлею.

Учера його призвано до поліційного суду у справі надужить його експортової компанії.

ПАПА РИМСЬКИЙ НЕ ПОКИДАЄ МУРІВ РИМУ.

РИМ, 10. квітня. — Папа римський Пій XI змінив гадку і не виходив з мурів Ватикану на посвяченне дому Лицарів Колюмба в Римі.

МУССОЛІНІ З ПРИВОДУ ВБИВСТВА АМЕРИКАНЦІВ В АЛЬБАНІЇ.

РИМ, 11. квітня. — Італійський премієр Беніто Муссоліні вислав свою заяву до албанського правительства з приводу убиття двох Американців альбанськими бандитами, в якій сказав, що ся подія дуже прикро вразила цілу Італію.

ПОЛЯКИ ВИДОБУЛИ ЗПІД ЗЕМЛІ БОМБИ.

ВАРШАВА, 11. квітня. — Польська поліція викопала зпід землі склад бомб і вибухових матеріялів. Між вибуховими приладами було 23, які мали дуже велику силу, подібну до тої, що спричинила тому кілька місяців знищенне в тутешній цитаделі.

Польська влада міркує, що сі вибухові засоби закопали комуністи для заговору на 1-ого мая.

ЖОВТИЙ СНІГ В ЯПОНІЇ.

ТОКІО, 11. січня. — З Ніїгата, на північно-західному побережі Японії, сповіщають, що там упав жовтий сніг.

Населенне вважає се злим знаком, але учені пояснюють, що сей сніг прийшов з пустині Ґобі, де він змішався з жовтим пилом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ПРАКТИЧНИЙ ВИХІД?

Цілий ряд слідств, розведений обома палатами конґресу, розкривають понад всякий сумнів страшний стан публичної політичної моралі в Злучених Державах.

Чи поодинокі закиди проти одного та другого міністра показуються правдивими, чи ні, не дасться ніяк заперечити, що американський народ уже дістав за послідні два місяці враження, що серед двох великих партій та самого федерального уряду розсілася страшна гниль. Дехто мігби навіть робити заключення, що тут дістала поличник сама форма демократичної републики.

Та хто знає, чи з усего найбільше не вражає те, що ніхто не береться навіть зарадити лихови. Нарешті сенатор Волш з Месечузета вибрався з пробою. Радить він ухвалити такий закон, щоби на будуче не вільно було богатим людям платити довги за виборчі кампанії політичних партій. Після думки Волша, коли се заборониться, політичні партії визволяться зпід упливу богачів та не буде одного жерела політичних перекуптів.

Заходи сенатора Волша з Месечузета заслугують на похвалу лишень яко спроба зарадити важній недостачі політичного устрою Злучених Держав. Спроба се однак не дуже підходяча, бо коли заборонити отверті жертви для піддержки політичних кампаній, то ще лишиться богато способів помочи тайної. Може політичні партії як такі й вийдуть спід упливу богачів, але самі кандидати впадуть від такого закона ще більше в зависимість від них. А се на одно вийде.

ПОПІВСЬКІ КЛОПОТИ.

Нюйорська діецезальна рада російської православної церкви, що відбувала недавно зїзд в Дітройті, нарешті видала публичну заяву про свої наради. Ся заява була виготована адвокатом діецизальної ради, що показує, що рада добре дивиться, що вона говорить, і що має закривати.

Тому й дивуватися не можна, що заява церковної ради так мало говорить про найцікавіші справи, яку мусять цікавити не лишень всякого члена православної церкви, але й всякого чоловіка, що цікавиться публичними справами. Заява говорить лишень одно, а саме те, що всі вже давно знали: що православні російські попи в Америці зривають звязь з російською православною церквою в Росії, бо ся звязь їм не на руку так довго, як православна церква в Росії може опинится в большевицьких руках. Заява такого зірвання зносин потрібна була попам на те, щоби ніяка православна церква в Росії не мала права до маєтку православних громад в Америці. Значиться, потреба захоронити майна була основою великої реформи в російській православній церкві...

Про другу справу, далеко цікавійшу, про зносини з американськими протестантськими сектами, не говориться в адвокатській заяві ні словом. Перед конвенцією були гуки-стуки, а тепер тихше води, нижче трави. Се попівсько-адвокатська мовчанка досить замітна. Видно, справа не йде так, як треба. Певно згоди не добили. Хто тут винуватий, покищо вгадати трудно. Чи винуваті тут православні люди, які наслухавшися лайок на протестантизм від своїх попів, тепер не так легко дадуться зайвити тим самим попам в загороду епископальної церкви? Чи може винуваті тут американські протестанти, які не дуже то раді лучится з найтемнійшим та найбільше зацофаним попівством в Америці (про се американські протестантські церкви знають від українських протестантів)? Чи може тут ділала й одна й друга причина? Покищо не знати. Справа може вияснитися колись пізнійше. Досить, що покищо американські епископали стидаються своїх зносин з російськими попами ,а російські попи не говорять своїм вірним ані словом про те, як вони скакали в протестантську грецку.

ПРО КУРСИ ЗАОЧНОЇ ОСВІТИ.

З Берліна пишуть нам:

Дня 15-ого березня с. р. на сходинах Української Громади в Берліні проф. В. Коваль мав відчит про курси заочної освіти в інших народів та у нас. Відчит, що мав головною метою обговоренне справи відкриття таких курсів у Берліні, викликав велике зацікавленне у присутних та жваву обміну думок в порядку дискусії. — З відчиту та з висловлених присутними зауважень виснилось, що курси заочної освіти, що улаштовуються заходами видавництва „Українське Слово" в Берліні, мають створити велику акцію в справі поширення освіти серед тої української молоді, що стремить до здобуття знання.

4 Наслідком катастрофічних подій останніх років історії нашого народу численні кадри нашої молоді опинились розпорошеними по всіх усюдах цілого світу. Заховуючи в собі потенціяльну енерґію до задоволення своїх духових потреб в напрямку освіти, вони часто цілком позбавлені такої можливости. Значні кадри нашої молоді на терені Польщі, в Галичині, на Поліссю, на Волині, на Прикарпатській Руси та в інших краях позбавлені своїх середніх шкіл. Наша молодь в Америці також в більшости не має змоги дістати середню освіту звичайним шляхом. Заочні курси і мають своїм завданнєм задовольнити потреби освіти всеї тої молодої буйної сили нашого народу, що розкинулась по цілому світі.

Численні листи, що дістає адміністрація курсів зі всіх кутків та закутків Старого й Нового Світу (і навіть з Африки), свідчать про надзвичайне зацікавленне курсами та величезне бажанне скористати через них із жерела науки. Дирекція курсів провадить остаточне полагодженне справи поділу педагоґічної праці, і в квітні сього року вже має розпочатись навчанне. Крім курсу предметів за середню школу навчання має провадитись також і в напрямку курсу предметів практичних. Дирекцію курсів заочної освіти складають проф. В. Коваль, др. З. Кузеля та проф. Б. Лепкий.

ПАН ВИННИЧЕНКО ДАЛІ ВОЮЄ.

(Оригінальна допись „Свободи" з Праги).

Уже пару неділь минуло від ораторського виступу В. Винниченка в „Обеснім домі" в Празі, а й доси нашу укр. круги в надвелтавській столиці дискутують над висказаними ним тоді поглядами та сентенціями. — Виклад Винниченка мав заголовок „Внутрішнє становище в Росії і на Україні та єдиний український революційно-демократичний фронт". Очивидно, що після пануючої від недавна московської моди сей виклад (чи там звіт або звідомлення) названо **„докладом"**, хоч кождий з нас дуже добре знає, що докладати там лише можна, де вже щось є. А як докладати там, де ще нічого нема? Але для людей, у котрих українські кости обросли московським мясом — ради нема. Так говорять їх пани, так і вони мусять говорити!

Досить, що був „доклад", що велика громада його вислухала та що була потім дуже різка критика „докладу", против котрої Винниченко потім — як міг — відгризався.

Тема його виводів в короткости ось яка:

У совітській републиці — кріза комунізму, хоч провидирі стараються се маскувати. Пролетаріят поневолений, економічні страйки переходять в політичні. Селянство обдерте але набирає сили. — Межи проводирями большевиків горячі спори; вони бачать своє безвихідне положенне серед окружаючих обставин. Є лиш питанне в який спосіб вони провалятся: перша можливість: військовий переворот, бо червона армія настроєна опозиційно. Се би довело до військової диктатури а далі до монархії. Друга можливість — вибух знизу (?), бо маси доведені до розпуки. Трета — се війна, що також може довести до військової диктатури отже і до монархії.

Відносини на Україні ще гірші як в коренній Росії, бо тут ще грає ролю і національний елемент.

Большевицькі центральні власти висилають на Україну найгірше реакційне сміття ,так, що бодай 70 процент урядовців є елементом реакційним, що за царських часів провадив русифікаторську політику.

Заходить небезпека, що на випадок большевицького розвалу власне реакційні елементи возьмуть в свої руки власть на Україні. Тому хто не є заанґажований в минулому (скомпромітований) повинен вертати на В. Україну; однак не яко „смеховєховець", що себе запродує за певні матеріяльні вигоди. З тої причини і виїзд Грушівського є шкідливим вчинком.

Винниченко посвятив богато часу на виправдуванне своєї поїздки на большевію в 1921 році. Він помилився і до сего відкрито признаєся. Вина большевиків не в тому, що хотіли перевести в життє соціялізм в країні економічно нерозвиненій, а в тому, що вони не використали всіх засобів, що вони користувалися неправильними методами, методами абсолютизму і централізму, які вбили ідею. Він є за радянською формою влади, бо вона забезпечує (?) перевагу укр. елементу.

Отсе в короткім представленно усі мудрости Винниченка. — У російських письменників нераз читаємо про прилюдне каяття грішників (як нпр. здаєсь мені і у „Власти ...." Толстого). Такий грішник, коли до нього приступить „каяття" — робить собі шпорт, клякає перед присутними на землю, бє себе в груди і з особлившою насолодою а нераз і з пересадою обвиняє себе о ріжні гріхи. — Відгривание такої ролі „каючогося грішника" робить кацапови очивидну приємність.

І Винниченко вихованець кацапської культури — най він говорить, що хоче. І він послідовно із певною насолодою грішить, тай з неменшою насолодою він потім аранжує своє публичне „каяття". Так робив він по повороті зі своєї гумористичної випави у большевію — у своїм тодішним орґані, а тепер ще додатково устроїв собі такого „шпаса" в „обещнім домі" в Празі.

Та що найгірше то се, що як видно йому ще не досить тих провинений: він не від того, щоби і ще яку штуку вдрати — очивидно з тою внутренною постановою, щоби потім знову устроїти собі невеличке „каяття". Мовляв ось яка я щіра людина: хотів знову щось зробити „для добра мас", але вийшла дурниця. Так я отсе і каюсь публично перед вами і відкрито але з гордістю заявляю, що я помилився!

Дивна се людина сей Винниченко! Яко письменник він дуже плідний і мало що не переганяє звісного галицького „скорописа" А. Крушельницького. Своєю дорогою і тут у нього дуже маніфестуєся вплив московської атмосфери. За царської Росії влада прямо любила щоби горожане висилювали свою життєву енергію на полі полових ексцесів. Звісний укр. патріот Н. Міхновський заявив раз жартом в моїй присутности: „Що ви дивуєтесь! Се ще одно, що нам було вільно!" Те питання грає в творах Винниченка дивно непропорціональну ролю та доводило його до ріжних чудасій, (як нпр. в „Чесность съ собой", або в „Щаблях життя"), що спричинило потім різкі напади, так, що в обороні „Чесности съ собой"*) мусів Винниченко видати аж величезну брошуру (в моск. мові) — Деякі його драми там товковано на мови німецьку й чеську. „Брехню" та „Білого ведмедя і гарну пантеру" грано в Німеччині, а „Брехню" („Леж") у виноградськім театрі в Празі. Для укр. пропаґанди він зробив сими драмами далеко більше ніж хочби соткою своїх писаних чи проголошених, публично сповідей.

Та Винниченко — людина ненаситна і йому замало популярности великого письменника! Якась сатана скочила у нього і пре його за всяку ціну до активної політики, хоч вже тільки було примірів, що він на тім поли нічого не „смислить"! Він стрілить дурницю, нароби бешкету, потім каєся примірно, а далі дещо відпочине щоби набратися нових сил — і знову береся воювати; очивидно — нова компромітація і нове чергове „каяття".

*) Той роман — як укр. патріотові й годилося — вийшов найперше в московській мові.

(Конець буде).

КОМУНІЗМ В АМЕРИЦІ.

(Продовжение)

Політика на два боки.

В осени 1921. року повстала нарешті організація, яка справді злучила в собі щось ґейби більшість комуністичних розбіжних груп. Називалася вона „робітничою лігою" та основана була в Ню Йорку. До неї пристали комуністичні партії та більшість других груп. Нагодою до сього були вибори в Ню Йорку. Партія зараз наставила шістьох кандидатів у місті та приняла програму, котрої найбільше підзначною ціхою було опльовування соціялістів.

Програма була наскрізь дволична. З одного боку, вона домагалася утворення „совєтської републики робітників Злучених Держав" та давала до зрозуміння, що така република повстане в Америці вже в найблизчім часі, а з другого боку вона йшла на умірковані реформи, які звичайно виставляють найблідші краски соціялісти. Отже там були домагання законодавства для поборювання зниження заплати, охорона робітників, боротьба против отвореної шапи, допомога для безробітних.

Виборча кампанія йшла дуже завзято. Аґітаторів було богато, і вони видно були добре плачені. Соціялістів лаяли з кождого вуличного роґа, але як прийшло до виборів, показалося, що справдішна сила партії знікаюча. Всі кандидати сих обєднаних комуністичних партій зібрали на себе разом коло три тисячі голосів.

Се було так мало, що навіть самі комуністи перелякалися своєї сили. Комуністичні аґітатори побачили, що вони не можуть пописатися ніякими доспіхами перед своїми хлібодавцями в Москві. Вислід їх так залякав, що вони самі стали приглядатися своїм партіям та шукати, яка причина їх невдач.

„Нова побіда пролетаріяту".

Раду найшли дуже скоро. За місяць повстала нова орґанізація з новенькою шумною назвою. Називалася вона сим разом „робітнича партія". З огляду на те, що до сеї „партії" підійшли части всіх других груп, аранжери руху роскричалися, що се небувала річ в робітничім руху світа. Мовляв, американський пролетаріят доконав переломового діла. Аж тепер почнеться нова епоха в історії комуністичного руху в Америці, а тим самим і по всему світі. Писалося шучними-гучними словами, що „провідники показали пролетарську стратеґію, як вони хитро побороли ворога та позискали для себе маси".

Словом, американські комуністи писали про свої орґанізації такі самі шумні фрази, яких вживали московські большевики пр освої военні походи. Та сама гучна, надута фразеольоґія, в котрій на першім і послідним місци стоїть слово, слово і слово.

Але й ся злука не злучила груп. Так звана пролетарська партія ще далі існувала як осібна організація, а незадовго проти „робітничої партії" повстала ще одна нова орґанізація. Ся орґанізація повстала в 1922. році, і назвалася вона „злучені робітники" (Юнайтид Тойлерз) певно тому, що більшість сеї ґрупи, як взагалі всіх комуністичних ґруп, були безробітні інтеліґенти, жадучі охлапів з Москви. Вони зараз видали свій орґан, шумно названий „Робітничий Визов", і в ньому писали, що всі другі комуністичні ґрупи показують повний брак зрозуміння відповідної тактики, якої треба придержуватися в Злучених Державах. Ся партія обіцювала, що вона буде брати участь в щоденній боротьбі робітників, хоча не казала, що вона розуміє під щоденною боротьбою робітників. Вона обіцювала, що буде скріпляти всі ті чинники, що стремлять до єдности, хоча вона сама почала своє існованне від лайки всіх других груп. Вона обіцювала вести кляси для пропаґанди та видавати літературу. На сю орґанізацію складалися: українські, литовські, лотишські орґанізації, одна жіноча, дві польські товариства, певне число независимих американських, що не признавали Американської Федерації Праці. Її офіціяльна газета аж кишіла від урядової лайки на всіх комуністів, що не стояли з нею в звязку, а головно членів „робітничої партії". Мимо сього, як третий інтернаціонал в Москві приказав сій ґрупі розвязатися та пристати до „робітничої партії", сі люди з свою послухали приказу своїх панів, ба навіть перестали видавати свою газету.

Ось так „робітнича партія" осталася як злука всіх комуністичних вір і сект. Так хвалиться її офіціяльний орґан. Справді, на верха слушна хвальба. Бо поза „робітничою партією" є лишень мала „пролетарська партія". Однак на ділі сю єдність окуплено дорого. Вона стала можлива лишень так, що всі ґрупи партії відкликали всі свої шумні засади, кличі, думки, які вони голосили в 1919. та 1920. році. Дійшло до того, що в богато зглядах ся комуністична партія є богато більше умірковані, як соціялісти, яких вона за умірковані нападає. З початку „робітнича партія" сильно тяготіла в ліво, але опісля завернула з дороги і від тоді постійно посувається на право. Нині ся партія має амбіцію стати справді національною партією на всі Злучені Держави.

На стільки її великі надії мають вигляди на доспіх, видно хочби з виборів в Ню Йорку в 1922. році. При виборах в 1922. році виступила „робітнича ліґа", але вона зібрала для себе лишень жмінку голосів. В свій четвертий рік американські комуністи виступили в 1923. році з великим надіями, але й її заходи скінчилися таким самим крахом. Показалося, що за „робітничою партією" нема робітничих мас, а є лишень жмінка політичних наганячів.

„Партію" огорнула така роспука, що вона пустилася на дуже цікаву авантуру. Так звана фармерсько-робітнича партія видала була поклик на збори партії з цілої Америки. Збори мали відбутися в липни 1923. року. Комуністи постановили здобути собі сю конвенцію. Як вони її „здобули", се є незвичайно характеристичне для комуністичної політики й тактики. Осягнули вони се в той спосіб, що висилали представників на сю політичну конвенцію від всяких співацьких товариств, ґімнастичних клюбів, читалень, запомогових брацт і тим подібних. На верха виходилоби, що ціла конвенція представляла яких 600,000 членів тоді як на ділі там кождий комуніст був рахований два-три рази. Не треба додавати, що богато товариств зовсім не було, що їх існуванне та членьство була чиста брехня, виссана з палця для звеличання слави комуністів.

Найбільшим однак скандалом вийшла програма, яку ухвалила конвенція. Ся програма не має в собі ні зерна комунізму. Вона представляє повний заворот від ідей комунізму, голошених пару літ тому.

Ось так ми й бачимо перед собою замітний політичний факт. Жмінка комуністичних аґітаторів старається зорґанізувати якусь комуністичну партію. Орґанізує місто одно аж кілька, які себе взаїмно поборюють. Ведуть боротьбу пару літ, поки нарешті доводять до злуки в одну партію, але ся партія така слаба, що для існовання мусить бути такою консервативною, як другі існуючі вже в Америці партії.

(Конець буде).

З ДІЯЛЬНОСТИ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТАРНОГО КЛЮБУ У ВАРШАВІ.

Посол **Підгірський** і тов. внесли дві інтерпеляції в справі господарки президента суду в Калуши — Пясецкого. Цей президент з табору Хіени видав суддям калуського суду розпорядок, щоби всі справи спадкові відступали місцевому нотареві. Як мотив сього подав — мниме відтяження неспірних суддів, хоча їх є в Калуши аж двох і хоча вони зовсім не є перетяжені та радо полагоджували спадкові справи. Фактично чого иншого хоче Пясецкі: теперішний нотар — Сокаль (вшехполяк) є близьким приятелем Пясецкого, отже наганяє йому клієнтелю. Бо за попереднього нотаря Пясецкі зовсім не турбувався „відтяженням" суддів. Пясецкі в супереч обовязуючим приписам старався Сокалеві приділити вже зараз після його приходу до Калуша справи з евіденції Б., а не сталося це тільки завдяки острому спротивові з боку президії окружного суду в Станиславові. Згаданий розпорядок насилує в першу чергу судейську самостійність, бо від опінії не спірного судді, а не від начальника суду, повинно залежати, чи і які неспірні справи схоче він відступити до полагодження нотареві. Дальше цей розпорядок пробує зробити засадою те, що по думці приписів повинно бути виїмком. Бо по думці закону можна відступати нотареві тільки такі неспірні справи, і тільки тоді, коли це звязане з користю для сторін. Таким чином хоронено сторони перед зайвими видатками.

Друга інтерпеляція пос. Підгірського і тов. торкається розпорядків того самого Пясецкого, якими він нарушує права української мови в суді.

А саме: Пясецкі видав розпорядок підвладним функціонарям, яким приказує уживати виключно польської мови в справах леґалізаційних, посвідок згідности відписів з ориґіналом, актів смерти, інвентарів спадку і вписів до ґрунтовихкниг.

Пос. **Братунь** і тов. внесли інтерпеляцію в справі обвинувачення шкільного інспектора горохівського повіту Яна Складніка селянами села Ново-Рачин (волость Підберезя) в хабарництві (взяв хабара саме від цих селян а конто помочі в здобуттю будівельного матеріялу на школу).

Пос. **Підгірський** і тов. внесли інтерпеляцію в справі конфіскати поліцією селянам села Уляник (пов. Луцк) будівельного матеріялу і фізичного насильства поліції, на цих селянах. Тяжко побито селян: Максима Гузя, Олександра Гузя, Миколу Левчука і и.

ПРИВІТНУ ТЕЛЕҐРАМУ МЕШКАНЦЯМ МАРСА.

Англійські астрономи рішили вислати привітну телеґраму мешканцям Марса дня 27. серпня с. р. Реченець цей вибрано тому, бо Марс тоді найблизше від землі, а то лише 57 міліонів км. Тепер ця віддаль пять разів більша. Телеґрами (як ми про це вже давніше писали) вишлеться з гори Юнґфрав у Альпах при помочі промінів силою двох квінтіліонів свічок. Французькі астрономи песимістично дивляться на ці заходи своїх анґлійських товаришів. Не вірять, щоби можна витворити таке сильне проміння при помочі ацетилінових лямп. По друге, хоч італійський астроном Скіяпарелі доказує, що на Марсі є услівя для орґанічного життя, то досі нема ще певних доказів, чи є там такі розумні істоти, щоби відповідали на цю „привітну" телеґраму.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

Нестравність.

(З львівського „Діла").

Польща поглотила території, до яких не мала права і через те терпить на нестравність та викиди нечистого сумління — твердить анґлійський премієр Мекданелд. Важко вірнійше схопити і досаднійше замкнути в одному реченні це дійсне положення, яке характеризує відносини в сучасній Польщі. Кожний день і кожна хвилина стверджує непохитну вірність характеристики анґлійського премієра.

Божевільна думка, засвоєна від найчорнійшої реакції передвоєнного і воєнного періоду, одержана в спадщині від прусацтва і царату, — на протязі можливо найкоротшого часу зденаціоналізувати більше третини населення і половину національно непольської території, пхнула польську державну думку і створений нею урядовий та громадянський апарат на ховзкі шляхи денаціоналізації і екстермінації. Божевільна думка заставила всяких „кресових лицарів" кинутися на приспішену денаціоналізаційну акцію понад 7-ми міліонів Українців, на екстермінацію народу, який чисельно. культурно й політично осягнув рівень новітсьої нації, який давно перейшов межі етнографізму, а тим самим з природи річи перестав бути масою, будівельним матеріялом для чужих цілий. Є це чисто босяцька політика, політика відомого нам з польської й польсько-української історії Вчора, але страшного, таємного і в подробицях невідомого Завтра. Є це одночасно політика анахронічних екстремів, без найменшої провідної думки, без важення всіх арґументів, політика глухої, брутальної і безпричинної пімсти, яку можнаб хіба назвати „мистецтвом для мистецтва".

Український народ має свої сконкретизовані і ясні ідеали. які вже були у великій мірі, хоч тільки на короткий час вповні здійснені; український народ ще вчора стояв в боєвих лавах за найвище право нації; український народ і сьогодня не зійшов з простого шляху своїх змагань.

Сіячі денаціоналізаційно-екстермінаційних прийомів і виконавці програми заглади в своїй короткозорости забувають, що український народ Галичини, Волині, Підляша й Полісся заселює свою, споконвічну територію та що за ним стоїть велике українське море за Збручем, забувають, що Наддніпрянська Україна є сьогодня півсуверенною державою, забувають, що ми є частиною великої нації, яка тільки починає грати ролю в укладі европейських відносин.

І тому нам не страшні екстермінаційні прийоми, і тому нам смішні божевільні замисли наших противників. Що більше, з відрадою стверджуємо, що дотеперішні методи дали якраз противні наслідки, як ті, яких бажили собі денаціоналізатори. Всюди помітне зростаюче гартування духа, внутрішний відпір проти насилля, зріст політичної свідомости.

Чим же проявляється ця польська нестравність? Переслідуванням укр. шкільництва, нагінкою на освітній рух і освітні установи, насильним захоплюванням православних церков, переслідуванням українських високих шкіл, накладанням величезних податкових і инших тягарів на українське населення, впертою влізливістю навіть в душу українського громадянина, самоволею поліцийно-адміністраційних органів, вітренням заговорів, провокаційними методами ріжних темних індивідуїв, нищенням української преси, відібранням права зборів, союзів і т. ин. Одним словом мусить бути рух і то рух хаотичний, безпляновий. Бо тільки в часі такого руху можна виявити свою репресійну вмілість, можна показати свою нестравність.

І той рух робиться. Робиться його ріжними способами, щоби в каламутній воді ловити рибу. Останні тижні — дають нам зразок цеї очайдушности і якогось справді дітвацького ризиканства. Перш усього відбуваються арешти соціялістів — мовляв — за протидержавну діяльність в леґальних орґанізаціях, що остають під протекторатом" прокуратури, дальше йдуть арешти на цілій українській національній території взагалі — без розбору, або — як каже пос. П. Васильчук — відбувається ґенеральний перегляд украяїнських сил, опісля знімається великий крик про „заговори", „шпигунство", закривається товариства, читальні, польська поліцийна преса знімає вереск, міністри (Виґановскі і Солтан) своїми погрозами ще збільшують замішання і додають відваги „кресовцям", вибухають бомби, які мають доказати, як дуже тут потрібні репресії, просто піднімається курява, за якою світа божого не видно. А з усього того прозирає бліде, хоробливе й вистрашене обличя нестравних людців, а з усього того пробивається страх, і в тій суматосі серед ориґінальної фаерверкової „бомбастики" хочіться заглушити нечисте сумління. Так поступають тільки люде хорі, розгорячковані, нездатні відповідати за свої вчинки, люде божевільні. Здорові люде думають иншими катеґоріями і проводять в життя пляни, які є випливом духа часу".

З ЖІНОЧОГО СВІТА.

СУЧАСНА ЯПОНКА.

Становище японської жінки в суспільному і приватному життю богато поліпшилося останніми часами. Підчас останніх катастроф виявили Японки незвичайну сміливість і готовість. Один Японець, котрий живе в Анґлії, довідався після довгої мовчанки, що його жінка, котра лежала хора в шпитали після операції, після землетруса остала при життю. Прийшла й вістка, що життя її вратувала молода слабосила дівчина, тамошня доглядачка. Коли шпиталь охопив сильний огонь, який повстав наслідком землетруса, прибігла доглядачка до постелі недужої, що лежала безпомічна. Коли дівчина хотіла її підняти, оперлася цьому недужа, хай оставить її, бо вона вже хоче вмерти, а сама дівчина хай подумає про свій рятунок. Щойно, як молода сестра заявила, що радше готова найти смерть в полуміни, як остати без неї, тоді вдалося їй винести хору на своїх слабих плечах на безпечне місце. Таку працю не могла би була виконати при звичайних обставинах, але небезпека, яка грозила хорій жінці, додала їй сили. Здається, що звання сестри-жалібниці, яке здавна було приступне Японкам, наймиліще для них, бо дуже богато дівчат посвячується цьому зайняттю. Японська жінка і дома не має легкої праці. Мусить дім удержувати в чистоті й порядку. Останніми роками працюють Японки і в урядах, як телефоністки, на залізницях продають білети. Мати-ме нагоду, мабуть, Японка й осягнути й инші досі для неї недоступні становища.

Фенінізм у Японії має тисячелітні традиції. В 8-ому століттю рідну літературу плекали лише жінки. Чоловіки займалися китайською літературою. Знання в тих часах цінили високо, а майже всі письменниці, то були визначні двірські дами, а як такі шановані й обожані. Від року 800 до 1200. вплив жінок на суспільне життя в Японії був такий сильний, що за той час десять жінок засідало на престолі і всі девять володіли взірцево й розумно. Масаракі, авторка знаменитого оповідання про життя цісарського двора в Кіото, жила кілька століть перед Дантом. Це оповідання вважають Японці одним із архитворів літератури всіх країв і народів. Опісля слідували чорні дні для ніпонського (японського) фемінізму. Щойно в останній четвертині 19-го століття почались появляти познаки побудження, котре знову винесло жінку на сцену культури. Дівчата по 1870. році численно йдуть до Америки, щоби там учитися, а опісля починають основувати жіночі школи в рідному краю. Відразу горнулося до цих шкіл десятки тисяч жінок. Японія має в Азії лише один університет, отворений і для жінок.

Чи є і чесні Ґейші? Зле думає хто каже, що всі ґейші проститутки. То відноситься лише до ґейш із японських чайних льокалів по великих містах. Перед ними мусить засоримитися чесний чоловік. Одначе справжні ґейші з середущої Японії — каже італійський подорожник Луіджі ді Сан Джусто — звичайно є чесні і вбогі Японські ґейші не носять під кімоном ні спідної суконки ні сорочки. Кімоно запинається (або скажім замикається) з переду, перекинувши лівий кінець через правий. Ходять босі, бо закаблуки (обцаси) подерли би їм ніжні рогожі, а в кухні носять неповоротні соломяні ходаки. Жінки не онімають, ні не цілюють, ані не дають руки. Коли кланяються, не кладуть рук на вхрест на грудях, лише спірають їх об коліна. Всі носять із собою люлючки з позолочуваної бронзи або срібла, та що хвиля дають до неї дуже мало легкого тютюну, який носять у торбинці, схований у фалді пояса. Головним обовязком ґейші вічно бути веселою й осміхатися. Та це є обовязок також кожної иншої Японки. А чи мають вони серцеж Хто зна; коли його мають, знають притворюватися.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

XIII (1900—1902).

(46)

П. А. Косач, відомий широкому загалові, як чоловік Олени Пчілки та батько Лесі Українки, білоруського походження з Мглинського повіту Чернигівщини; людина солідна, розумна, великий знавець Правобережної України, бо ввесь свій вік прослужив при ґенерал-ґубернаторі Юго-Западного Краю на ріжних посадах. На зібраннях Громади бував рідко, бо ввесь час був у розїздах по службі, а коли приїздив, то раз-у-раз оповідав щось надзвичайно цікаве з адміністративних відносин на Правобережжю; ми скілька разів просили його позаписувати роскаване, він збирався, але так і помер занісши з собою на той світ, надзвичайно цінний матеріял для суспільно-економічної історії тої частини України.

Видатним, дуже акуратним членом Громади був Е. К. Трегубов, учитель Київського Кадетського корпусу, давній, твердий і діловитий Українець, він як в Одеській Громаді М. І. Клімович, був „хранителем" неписаної конституції Київської Старої Громади.

Дуже акуратним членом був М. В. Лисенко, якого я вже описував та П. Житецький, який хоч і не приходив на зібрання, бо був розбитий паралічем, через других членів був завжди в курсі громадських справ, якими дуже інтересувався до самої своєї смерти.

Реґулярно бував на зібраннях і Я. М. Шульгин, автор „Історії Коліївщини", дуже симпатична і мила людина.

Ще були членами Громади: др. Г. О. Кияновський, [illegible] же мила людина, великий колекціонер художніх образів; др. О. Г. Черняхівський, дуже сердечна людина і діяльний член Громади; проф. Політехніки Леонтович, учений, але „яловий",*) мало діяльний Українець; технік І. В. Охріменко, якого розбив параліч і він десізник; Н. В. Молчановський, правитель канцелярії ґенерал-ґубернатора, людина великих здібностий, учений історик і щирий Українець, але через „неблагонадежность" пішов не по ученій, а по адміністративній дорозі, а тим часом з нього вийшов би не-аби який університетський професор історії; був хорий на серце і рідко приходив на зібрання; так само і учитель історії Е. О. Ківліцький, знавець козацького періоду української історії.

Реґулярно ходив на зібрання Громади фабричний інспектор І. О. Новицький, хоч був „яловий", пасивний до українських справ і став членом Громади, мабуть, через давні приятельські відносини з Науменками, Трегубовими та иншими старшими членами; родина його була „общерусская"; правда, як і в більшости тодішніх членів громади і взагалі старої української інтеліґенції. Тоді старіщі Українці не називали себе Українцями, а „українофілами", коли хотіли висловити, що вони не тільки Українці з походження, а й з переконання. З старших Українців тоді тільки у В. Антоновича, М. В. Лисенка, та М. Старицького родинною мовою була українська, а у решти мова ця була тільки для зносин з Українцями. Та для людей, що були на державній службі, тоді й небезпечно було розмовляти по українському навіть в родині щоб не позбутись посади. В родині Косачів, Шульгиних, тільки матері говорили з дітьми по українському, а батьки не вміли ще. Ще Я. М. Шульгин якось пробував говорити, а П А. Косач розмовляв якимсь білорусько - московсько - українським жарґоном.

В більшости тодішньої української інтеліґенції старшого покоління часто діти не вміли говорити по українському, бо не вміли або не хотіли говорити їхні матері, а родинна мова залежить більше від матері ніж від батька.

Ще були членами Старої Громади Е. К. Тимченко, самоук фільолоґ, що тоді служив в Університетській Бібліотеці і готувався до матури, бажаючи вступити на фільолоґічний факультет університету. Се була людина надзвичайно працьовита і розумна, але громадяне його не любили і вважали його за інформатора В. Б. Антоновича, у якого він, як рідня по жінці, мешкав. Кажуть, що В. Б. Антонович ставився до Тимченка з надто великим довірзем і часто розцінював людий по відомостям, які йому подавав Тимченко. Казали, що при В. Антоновичу колись таку-ж ролю грав Арабажин, якого він проводив у члени Старої Громади, а коли та не вибрала його, то В. Антонович, ображений вийшов з складу Громади. Пізніще Арабажин, хоч і дуже талановита людина, своїм безоглядним карєризмом і взагалі своїм некоректним поводженнем, довів і Антоновичеві, що не варто було через нього виходити з складу Старої Громади. Хоч і казали, що головною причиною його виходу з Старої Громади послужила його друга жінка, через яку посварилося між собою багато членів громади, а тому, після її виходу з Громади разом з В. Антоновичем, Стара Громада постановила, по запорожському звичаю, не приймати в число своїх членів жінок і додержала тої постанови до самої своєї смерти, то-б то до 1917 року, коли вона тихо й непомітно перестала істнувати.

Вже після мого вступу в Стару Громаду вернувся на службу в Київський Державний Банк В. В. Ігнатович, давній член Старої Громади; це був щирий Українець, дуже акуратний і працьовитий чоловік і на нього, як на фінансіста, наклали обовязок громадського касира, яким він і був до кінця істнування Київської Старої Громади.

Часом бував на зібраннях і проф. І. В. Лучицький; хоч він був і учений професор, але такий страшенний „якало", що тільки про себе й говорив. скрізь виставляючи на перший плян своє „я". Памятаю, що коли хтось робив доклад про те, що на земському зїзді І. Шраг, чернигівський адвокат і земмець, підняв питанне про автономію України, то Лучицький з серцем вигукнув:

— Зовсім не Шраг, а я; ваш Шраг ще без штанів ходив, коли я вже був автономістом-федералістом!

Се викликало усміх на всіх обличях, бо всі знали, що то дійсно Шраг, а не Лучицький, зняв мову про автономію України. Я скількі разів задавав питання — що його вязало з українською громадою і як він до неї попав. Він тільки родом був Українець, але відродженнем української нації не інтересувався, він був собі просто російським ліберbegin, потім член російської Ка-Детської партії, від якої був пізніще депутатом до 2-ої Державної Думи. Мені поясняли його вступ до Громади так: за багато років істнування Київська Стара Громада, своїм складом членів, науковою працею, поводженням, придбала собі не тільки в київських, але й в Петербурських російських інтеліґентських колах репутацію гуртка „прогресивних українофілов", а в Київі за часів Антоновича, Драгоманова, Чубинського це було дійсно одиноке коло інтеліґентних ідейних людей. Це так імпонувало київським інтеліґентам, що вони вважали за честь бути вибраним в її члени. Так вступили в Київську Стару Громаду учений професор політичної економії Швайцарець М. Зібер, фінансіст Жид Рубінштейн, теж Жид В. Беренштам, Москаль О. Русов, які, як я казав, стали гарячими працьовниками за відродження української нації. Таким чином вступив у Стару Громаду і Лучицький, але, як хоробливий еґоцентрик, не підпав впливові Антоновича та Драгоманова і не став працьовником на українській ниві, а зробився їхнім ворогом, бо не він, а вони були центром життя в Громаді. Коли не стало в Громаді Драгоманова і Антоновича, то Лучицький вже не мав конкурентів, але все-ж таки Лучицький не міг стати центром Громади, бо за далекий був від її ідеольоґії. Коли він бував на зібраннях Громади, то не цікавився українськими справами, не слухав того, що говориться; він раз-у-раз сидів собі з ким небудь у кутку і, не зважаючи ні на кого, панів-голосно розмовляв; очевидно він приїздив послухати новин і самому пороскaзувати. Найчастіще його слухачем, та ще й уважним був М. П. Василенко, тоді учитель історії, що готувався до університетської катедри; пізніще за гетьмана Скоропадського він був міністром Народної Освіти і заступником премієра; Василенко, теж російський ліберал, не дуже інтересувався відродженнем української нації, але цікавився хоч її минулим, бо спеціялізувався на історії „Малороссіи".

Наймолодчим членом Громади був тоді І. М. Стешенко, який був під офіціяльним доглядом поліції, а тому ніякої посади не мав, а живучи у свого тестя М. Старицького, ґотувався до професури. Ота його „неблагонадежність" та головування в соціял-демократичнім гуртку, до якого тоді належали Леся Українка, Кривенюк, др. Орловський т. ин. а також виразна свідомість вже „Українця", а не „українофіла" та видатна красномовність робили його дуже популярним серед молоді. Се була людина ріжнородних здібностий, але якогось плутаного розуму. Коли він промовляв, то дійсно захоплював авдиторію молоді, а коли-б хто стеноґрафічно записав його промову, то виявилося-б, що там більше гучних фраз, ніж змісту. Часом писання його, які він подавав до „Київської Старини", були такі мізерні, що члени редакції довго над ними міркували, не хотячи відкинути їх, щоб не образити його; разом з тим він вважався ученим і готувався до професури. На зібрання Громади він приходив реґулярно, але з такою злістно-призирливою міною, наче він вищий за всіх отсих „буржуїв" та „українофілів", а разом з тим він був людина незлобива і благодушна.

Здається я перечислив всіх членів Громади, яких в ній застав; потім до неї вступили Л. Жебуньов, др. Юркевич, С. Ефремов, др. Модест Левицький та инші, але про них роскажу пізніще.

Що до загальної характеристики членів Київської Старої Громади, то треба сказати, що це був цвіт тодішньої київської старшої української інтеліґенції, бо в той час треба було мати багато мужности, віри в справу відродження української нації, щоб людям, бувшим на державній службі, обтяженим родиною, належати до „незаконного сообщества" за яке загрожувало „поселеніе" в Сібіру, або в „не столь отдаленыхъ мѣстахъ", як Вологодщина, Пермщина і т. д.

По закирттю в Петербурзі 1862 року українського місячника „Основа", що вівся, як відомо, П. Кулішем, М. Костомаровим та Т. Шевченком, до Старої Київської Громади перейшли, разом з иншими матеріялами і лсоварні. З того часу Стара Київська Громада, через своїх членів фільольоґів, та їх знайомих, що жили по ріжних кутках України, продовжувала збіранне словарного матеріялу з народніх уст і вибірала слова з друкованих етноґрафічних матеріялів та з старих наших письменників, що писали до 70-тих років, поки ще не почалося „кування", то-б то вироблення нових слів. З творів пізніщих письменників вже не виписували слів, бо словник мав бути чисто народнім, етноґрафічним, в якому був би зібраний тільки народній, словесний капітал, коли так можна висловитися. З членів громади фахових фільольоґів і признаних знавців мови склалася словарна комісія, яка, збираючись раз на тиждень, провіряла зібраний матеріял, систематизувала його і т. д.

(Дальше буде).

*) Як таких людей називав М. В. Лисенко.

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Привітна вечера для автокеф. епископа о. Хведоровича.

В четвер, дня 3. с. м. вечером відбулась в Ню Йорку, в сали „Нар. Дому", привітна вечера для новоприбувшого до Америки делеґата укр. національної автокефальної церкви на Вкраїні, о. Хведоровича. Вечеру устроїв спільний комітет пробуваючих тепер в Ню Йорку Придніпрянців та визначних нюйорських громадян, перші витаючи о. Хведоровича як свого давного знакомого і пастиря, другі як визначного громадянина-гостя з України. Запрошених на вечеру було около 80 громадян і громадянок.

О. Хведорович прибув около год. 9. вечером в товаристві п. Костецького, б. члена „Укр. Нац. Хору", а при вході на салю, де вже були зібрані всі запрошені, повитав його кількома словами п. Базяк іменем зібраних Придніпрянців, а п. Лазута іменем присутних членів нюйорської громади. О. Хведорович коротко подякував за привіт, а по представленню йому всіх присутних і по короткій молитві (Отче наш) в укр. мові, котру проводив поважаний гість, засядено до спільної вечері при столах, уставлених в підкову.

В половині вечери почались властиві промови. Зачав їх п. Вол. Кедровський, б. член Центральної Ради і укр. правительства, котрий витав о. Хведоровича як представника рідного краю і автокефальної укр. національної церкви. П. Кедровський вказав на значіннє церкви в національнім життю, а зокрема на Придніпр. Україні, де через національну церкву доконуєсь українізація — не офіціяльна, але за те тим глибша і тривкійша. Другу промову виголосив др. Л. Цеґельський, котрий витав о. Хведоровича як представника благодатного, реформаційного руху, котрий не лиш, що українізує церковне життя України, але також несе з собою проповідь живої віри, поступу і уморальнення публичного життя. Коли ми програли боротьбу за волю, то не лишень тому, що маси були переважно несвідомі, але й тому, що забракло нам підмоги такого чинника, як церква і віра. Православна церква була нам ворожа, а укр. провідникам недоставало великого стімула і реґулятора людських діл — віри. Укр. національна церква взяла на себе преважну історичну задачу: Україні вернути укр. церкву, а укр. інтеліґенції втрачену віру. Як представника сего руху бесідник витає о. Хведоровича ім. присутних Галичан.

На сі обі промови відповів Владика сорокмінутовою промовою, в якій подякував за теплі привіти і зясував, що се є укр. автокефально-національна церква. Він сказав, що попередні бесідники промовляли головно як політики. Церква і віра се безперечно важні чинники у політичнім життю. І церква українізує тепер Україну. Але се її хвилева праця, яку вона робить мимоходом. Безпосередна і головна ціль церкви і віри не є хвилева і сягає поза політичні моменти, у віки і в вічність. Ціль церкви піднести людину до Бога, до ідеалу, який поставив Ісус Христос, кажучи: „будьте совершені, як Отець ваш небесний". Се є підстава вічного поступу, бо се ідеал, до котрого треба вічно стреміти, а якого в цілости ніколи не можемо осягнути. Отсе вічна і велика задача віри і церкви. Коли церква часом сходила з властивої дороги, то се наслідком слабости людської вдачі. Православна церква хоріла цезаропапізмом, бо цар став головою її для цілий земської політики. Через се нарід стратив довіря до церкви. Реформа, яка йде на Вкраїні, се поворот до первісних морально-релігійних задач церкви, які вона мала в перших віках по Христі. В тім запорука її сили і уморальнюючого впливу. І тому також сягає вона поза межі хвилевої політики. Колиж вона помагає Україні стати свідомою, то тим краще. Україна тому програла свою боротьбу, бо не було її в серцях народних мас. Якже вона увійде в них, а се діється, тоді не буде сили, щоби одоліла її. З тих всіх причин укр. нарід може з вірою і самопевностю глядіти в будучину.

Промови сеї — якої тут подано лише головні точки — вислухано з напруженою увагаю і принято теплими оплесками. Опісля промовив еще п. Тимофіїв (рівнож Придніпрянець), вказуючи на трудности і небезпеки, які стоять на дорозі укр. автокефальної церкви, а Владики зокрема та побажав Владиці, щоби Господь провадив його у виборі доріг, засобів і осіб.

На тім промови скінчились і о. Хведорович, погуторивши ще трохи з присутними, відїхав около 12. в ночи.

Вечеч зробив на всіх дуже добре враження своєю щиростю та тактом всіх, хто участвував. Він був наскрізь громадянською подією. Належить се зазначити супроти сплетень, які пускають деякі інтриґанти, що люблять в каламутній воді ловити рибу, а на котрих шапка ґорить. Нюйорчане не думають заводити конфесийних чварів і марнувати народну енерґію на них.

САВТПОРТ, КОНН.

Театральна вистава.

Заходом місцевих сил і стараннням учителя п. Шкробяка відбулась тут в суботу 29. марта вистава двох комедій: Свідки й Настоящі. Виставу повторено слідуючого дня у Бриджпорт і в обох случаях ґостей була повна саля.

Аматори вивязались в ролях добре, а декотрі навіть дуже добре.

Ролі в Свідках розпределено так: Страйковського грав Михайло Ґузик, війта — Дмитро Махно, свідків — Петро Дутко і Юрій Гоголь, Олену — пані Анна Яринська, суддю — Осип Шенґера, возьного — Іван Чаплинський, писаря — Микола Ґайда.

В Настоящих: Боровича грав п. Юрій Гоголь, Магдалину — пані Яринська, Остапа — п. Шенґера, Марусю — панна Катерина Горошко, Олеська — п. Дутко.

В головних ролях — п. Гоголь, пані Яринська і п. Шенґера вивязались дуже добре. Справді подивляти можна було природні рухи двоїх перших в ролях селян.

По представленню мішаний хор відспівав гарно кілька пісень і відспіванням українського гимну вистава закінчилась.

Подивляти тут треба заходи й енерґію місцевого учителя п. Шкробяка, що — як видно по його успіхах — всіх сил докладає, щоб нашу кольонію зробити активною в народній роботі.

Савтпорт — маленька місцевість і наших громадян тут небогато. Однак жиють в згоді і згідно спільними силами двигнули собі Народній Дім, що тепер є осередком життя місцевої кольонії. Є тут два товариства, з котрих одно є відділом У. Н. Союза, є своя школа, а тепер — перший раз в історії української кольонії, заходом п. Шкробяка — зложено досить чисельний хор.

Наприкінці слід зазначити, що тутешня кольонія складається в більшости з іміґрантів з Лемківщини, які щиро працюють для добра Неньки України і високо держать її прапор в поротьбі за її визволення. Честь їм!

Працюйте дальше щиро, а праця увінчається успіхом.

Гість.

Людвик Гольберґ

МУЖИК ПАНОМ.

Комедія в пяти діях.

(Переклад з данського М. Ценевенка.)

(Нараз перестає, бо завважав, що пан-приказчик слідкує його, хапає кусник торта і шпурляє йому в голову). Чорт тебе побери! Чого ти вибалушив сліпаки на неї? (Опісля обертається до своєї милої і продовжає):

Обняти тебе! (Цілює Еріка).

Мов незабудьки очі,
А рожечка уста!
Я тут умру без тебе,
Ти, горличко моя! (Знову цілує Еріка).

(Велить заграти коломийку і зачинає танцювати з Еріком. Цей вертить ним так, що він, зовсім опянілий, падає і лише з трудом, при помочі Еріка, знову підводиться на ноги; коли втретє впав, він так і остається як довгий на землі і скоро засипляє).

Пан: Заснув. Тепер наша взяла, але ми самі трохи не попались у халепу. Він, видно, готовився катувати нас так, що нам прийшлося би або попсувати всю комедію, або дати себе зїсти цьому мугиреві. Із цього можна зрозуміти, якими великими тиранами робляться ці, хто із грязі виходить у князі. В лиху годину і я взяв на себе роль секретаря. Прийшлоб йому до голови вибити мене — Бог зна, яка з цього моглаб вийти історія! І мене, самособою, опісля піднялиб на сміх, більше як його. Хай він іще полежить трошки, засне твердше, а тоді переодягніть його в стару мужицьку одіж.

Ерік: (зняв очіпок і перуку) Прошу пана він уже спить, як неживий. Погляньте! шарпайте, штовхайте його, скільки завгодно — нічого не чує.

Пан: Ну, так заберіть його й кінчайте комедію.

ЗАВІСА.

ЧЕТВЕРТА ДІЯ.

ПЕРША ЯВА.

Іеппе сам.

Іеппе: (лежить і спить, носом запоров у купу гною біля своєї хати, зодягнений по давньому; Опісля пробуджується і кричить): Гей, приказчик, камердин, льокаї! Ще скляночку канальського соку! (Замахнувся рукою, вдаряє нею об землю). Ай! (Оглядається, протирає очі, схоплюється за голову і знімає свій старий ширококрисий капелюх, знову протирає очі, обертає капелюх у руках, приглядається своїй одежі, і знову пізнавши себе, говорить, сидячи на томуж місці, де пробудився). Чи довго побував Авраам у раю? Тепер пізнаю, на нещастя, все — і мою постіль, мою жупанину, і мій старий капелюх, і себе самого. Ах, Іеппе! Це не те, що пити канальський сок із золочених склянок, сидіти за столом із льокаями і приказчиками. Щастя, на жаль, не вічне. Ох-хо-хо! Тільки що був таким знатним паном, а тепер бачу себе гірше останнього діда. Чудова моя постіль перемінилась у купу гною, вишита золота шапочка — у старий капелюшище, мої льокаї — в свиней, — а я сам із знатного пана — в нещасного мужика. Я думав було, як пробуджуся, побачити мої пальці всі в дорогих перстенях, а вони, даруйте за слово, гноєм замазані. Я думав було обвинувачувати моїх слуг, а тепер прийдеться самому підставити спину, як мене обвинуватять. Я думав хопити склянку канальського соку, а даруйте за слово, хопив чорт зна що. Ох-хо-хо, Іеппе! Не довго ти пожив у раю, і радість твоя скоро минула. А як знати, як знати — чиж не може щераз відбутися тесаме, коли я знову ляжу і засну? (Кладеться, ніс у долоні) Ах! Коби воно знову сталось! Ах! Коби мені попасти туди щераз! Ще один одинокий раз! (Знову засипляє).

ДРУГА ЯВА.

Нілле: (Виходить із хати). Невже то з ним приключилася яка біда? Яка? Не розчовпаю. Або чорт забрав його, або ще гірше сидить у коршмі тай пропиває мої гроші. Дурна я, що дала йому цілих дванацять нових нараз. Що я бачу? Чиж не він це валяється тут у болоті й хропить? Ах, я нещасна жінка! Маюсь я з такою худобиною-чоловіком! Та пожди, заплатиш ти мені за це своєю спиною! (Іде в хату й вертається з канчуком, котрим і починає бити Іеппе безпощадно).

Іеппе: О-ой! Рятуйте! Що це? Де я? Хто бє мене? Завіщо? А-а! А-а!

Нілле: (не перестає бити його): Я тебе навчу! (тягає його за волосся).

Іеппе: Ах, Нілле, Нілле! Не бий мене більше! Ти не знаєш, що зі мною було!

Нілле: Де ти, ненаситна твоя ненька, пропадав? Де мило?

Іеппе: Я не міг потрапити у місто, Нілле.

Нілле: Чому ти не міг потрапити в місто?

Іеппе: Мене занесли у рай.

Нілле: В рай! (Бє його). В рай! Ти ще хочеш і туману пускати мені?

Іеппе: О-о-о! Будь я нечесний чоловік, коли це неправда!

Нілле: Що правда?

Іеппе: Що я був у раю.

Нілле: (знову бє його, повторяючи): В раю! Ось тобі в раю!

Іеппе: Ах, Нілле, Нілле! Не бий мене вже!

Нілле: Заразже признавайся, де ти був, а ні, то вбю тебе!

Іеппе: Ах, усе, усе скажу, тільки не бий мене більше.

Нілле: Говори!

Іеппе: Побожись, що не будеш бити мене більце.

Нілле: Ні!

Іеппе: Будь я нечесний чоловік, коли я не говорю щирої правди, що був у раю і видав такі речі, що ти дивом здивуєшся, коли дізнаєшся.

Нілле: (знову бє його канчуком і тягне його в хату за волосся).

ТРЕТЯ ЯВА.

Нілле сама.

Нілле: (виходить із хати) Ось тобі пянюга! Прохмелися тепер, а опісля ми з тобою ще поговоримо. Таких свиней, як ти, не беруть у рай. Подумати лише! Та худобина небаром пропе останню клепку. Але, як він тепер угостився за мої гроші, так і заплатить за це: два дни просидить у мене на хлібі і воді. А чей за той час вийде йому дур із голови. В раю був!...

ЧЕТВЕРТА ЯВА.

Нілле і три поліцаї.

1-ший поліцай: Чи тут живе Іеппе?

Нілле: Тут.

1-ший поліцай: Ти його жінка?

Нілле: На мою біду.

1-ший поліцай: Нам треба поговорити з ним.

Нілле: Він пяний як ніч.

1-ший поліцай: Всеодно. Приведи його скорійше, а ні то біда буде.

Нілле: (іде в хату, відкіля опісля виштовхує Іеппе так, що він зашпотується і, падаючи звалює з ніг одного з поліцаїв, що стоїть у дверях; після цього Нілле зачиняє раптово двері за собою).

ПЯТА ЯВА.

Іеппе і три поліцаї.

Іеппе: Ох, добрі люде! Самі видите тепер, як мені живеться з цією бабою.

1-ший поліцай: Та ти ліпше і не варта. Ти великий злодій.

Іеппе: Чим я провинився?

1-ший поліцай: Зараз довідаєшся, як приведуть тебе на суд.

(Два поліцаї беруть його за плечі й відводять, при чому Іеппе здивовано-благально водить очима з одного на одного).

ПЕРЕМІНА ДЕКОРАЦІЇ.

Світлиця в панському дворі.

(По середині великий стіл, застелений зеленим сукном і обставлений кріслами з високими спинками).

ШЕСТА ЯВА.

Увиходять: суддя і обвинувачуючий, оборонець, два свідки і слуга. Слуга сідає по середині, опісля два поліцаї вводять Іеппе.

Перший свідок: Ось, пане суддя, цей чоловік. Ми свідчимо, що бачили, як він закрався у дім пана і почав удавати з себе пана, одягнувся в його вбрання і катував нас усіх, його слуг. За ці нечувані речі, ми від імени нашого пана, домагаємося для нього примірної кари, другим насильникам у примір і для построху.

Суддя: (звертається до Іеппе). Чи правда це все, в чому тебе обвинувачують? Скажи, що маєш на своє оправдання. Ми нікого не судимо, не вислухавши наперед обвинуваченого?

Іеппе: Ах, я нещасний чоловік! Щож можу сказати? Признаюсь, що заслужив на кару, але лише за те, що пропив гроші, що їх мені жінка дала на мило. Признаюсь також, що був у замку, та як я тамтуди попав і як відтіля видістався, не знаю.

Обвинувачуючий: Пан суддя чули тепер із його власних уст признання, що він упився і по пяному накоїв такі нечувані речі. Остається лише розсудити, чи може цей страшний лиходій оправдати себе тим, що допустився свого вчинку по пяному? Думаю, що ні, бо в такому разі годі буде карати за чужоложство ні за вбивство. Кожен стане так викручуватися й говоритиме, що допустився проступку по пяному. Та навіть як він міг би доказати, що був пяний, то це його ще не зовсім оправдує. Сказано, що за вчинок, доконаний по пяному, чоловік повинен відповідати, коли протверезиться. І всім звісно, як подібний проступок був недавно покараний судом, без уваги на те, що лиходій наслідком несвідомости піддався спокусі вдавати з себе пана. Простота і несвідомість не вражулали його від вязниці. А кару цю наложено для відстрашення других. Я радо розповів би тут цілу цю історію, колиб не боявся припізнити цим судове слідство.

Оборонець: Ласкавий пане суддя! Ця справа представляється мені так дуже дивовижною, що ніяк не можу вірити цьому, хочаб найшлось іще більше свідків. Нас хочуть переконати, що звичайний собі мужик закрався до панського дому і вдавав пана, хоча з лиця не був на нього схожий. Якжеж тоді міг він прокрастися в спальню пана, як міг переодягнутися в панський одяг, і заразже його не запримітили і вивести все на чисту воду? Ні, пане суддя, ясно видно, що все це одні видумки ворогів цього бідного чоловіка. Тому надіюсь, що його виправдають.

Іеппе: (котрий підчас промови обвинувачуючого зажурився був і плакав, уже з самого початку промови оборонця відразу перемінюється, мерщій втирає сльози і, ставши близше свого оборонця, ріжно виявляє свою повну згоду з ним. Колиж цей кінчає, Іеппе знову плаче — цим разом із жалю-радости). Хай Господь Бог благословить ваш язик! (Шукає в кишені штанів). Ось у мене кусничок тютюну до жвання, коли не погордуєте! (Подає йому) Такий тютюнець, що просто любо!

Оборонець: Остав свій тютюн для себе, Іеппе! Я говорю в твою користь без нагороди або дарунків, лише з християнського милосердія.

Іеппе: Не гнівайтеся! Ось цього я й не сподівався, щоби поміж вами та міг найтися такий безкорисний чоловік. (Відкушує кусник тютюну, а решту ховає в кишеню).

Обвинувачуючий: Все що оборонець наводить на оправдання цього лиходія, основане на самих здогадах. Тут не питають, чи таке можливе чи ні, а лише чи є доказ що так було, чи стверджено це було зізнаннями свідків як і особистим признанням підсудного.

Оборонець: Не слід уважати признання дійсним яке чоловік зложив у страсі і замішанню. Тому вважаю відповіднійшим, дати цьому простодушному чоловікови час подумати й опісля знову спитати його, як саме було. Слухай, Іеппе! Гарненько роздумай насамперед, що скажеш. Чи признаєшся до цього, в чому тебе обвинувачують?

Іеппе: Ні-ні. Я готов присягнути, що це все брехня, до чого я передше признавсь був. Я три дни не виходив із хати.

Обвинувачуючий: Пане суддя! Думаю, що ні нащо казати присягати тому, котрому вже свідки довели і котрий вже сам признався про свій проступок.

Оборонець: Думаю, що це потрібне.

Обвинувачуючий: По мойому ні.

Оборонець: Потрібне тому, що справа така дивна.

Обвинувачуючий: Не свідки, а власне признання рішає справу.

Іеппе: (до себе). Ах, щоби вони вчепилися один одного! Я наляг би тимчасом на суддю, та завдав би йому такої, що він забувби всі закони і права!

(Дальше буде)